

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

V. An & qua ratione externa confeßio fidei necessaria sit ad salutem,
quæue in ea re obseruandæ sint regulæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

89

ASSERTIO III. Notitia tamen euidens rei credendæ, & quælibet alia humana ratio, maior quam alioqui ad prudenter credendum sufficiat, si credendi voluntatem ita antecedit, ut sit causa propter quam aliquis credit, & sine qua non crederet, minuit aut omnino tollit meritum fidei, saltem ex parte prauæ affectus voluntatis nolentis propter alia motiua sufficientia credere. Hæc est mens S. Thomæ, hic cit. art. 10. & cõmunis Doctorum. Probatur ex illo Christi Ioannis 20. v. 29. *Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non vident, & crediderunt.* Vbi significatur, fidem Thomæ fuisse minoris meriti, quam aliorum, qui non viderunt & crediderunt. Qua de causa tales etiam in scriptura reprehenduntur tanquam tardi corde, & duri ad credendum, Lucæ 24. vers. 25. & Act. 7. v. 51. quibus etiam dicitur illud Ioannis 4. v. 48. *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.* Ratio est; quia non credere nisi maioribus, quam opus sit, rationibus persuasum, est mala animæ dispositio, quæ etsi quidem per se non inficiat ipsum actum credendi, minuit tamen ipsius meritum hoc ipso, quod à voluntate credendi minus perfecta procedit.

90

ASSERTIO IV. Quin etiam aliunde per accidens, tum hæc, quas diximus, tum aliæ etiam rationes quælibet minuere possunt meritum fidei si quis videlicet raro, vel nunquam verum fidei, diuinæ actum eliciat, nitentem scilicet ipsa reuelatione diuina; sed assensum duntaxat naturalē, seu actum fidei humanæ, nitentem solum aut euidencia naturali, seu ipsius veritatis credendæ, seu credibilitatis, adeoque motiuis ac propositiõne humana; aut si quis ex duritia quadam cordis, etiam acquisito iam semel habitu fidei, non eliciat actum fidei nisi moueatur noua semper, ac speciali consideratiõne ac velut examine humanorum motiuorum. Priorem partem recte tradit Arragonius hic q. 2. a. 10. vbi ita explicat S. Thomam ibidem. Ratio per se patet: quia assensus mere humanus & naturalis, aut meritorius non est, aut saltem non tam meritorius, quam actus supernaturalis fidei, qui hoc casu ex hypothesi intermittitur, ut proinde non tam minui eius meritum, quam tolli dicendum sit.

91

Posteriorem partem tradit Gregorius de Valentia q. 2. punct. 7. Ratio est; quia etiam hoc casu minus resoluta & perfecta est credendi voluntas. Neque vero ad actum fidei eliciendum, necesse est particulatim fidei motiua ad mentem reuocare, satis est generatim cogitare & persuasum esse, id quod credendum est, grauissimis argumentis prudenter & euidenter tanquam firma fide propter diuinam reuelationem credendum credibile esse. Atq; in hunc sensum accipiendum est, quod ait S. Thomas 3. part. q. 36. a. 1. *Natiuitatem Christi non debuisse omnibus fidelibus manifestari, sicut pastoribus est manifestata, quia alias diminueretur meritum fidei.*

92

Potest hic etiam tertio quæri, vtrum omnino actus internus fidei diuinæ necessario sit bonus; an vero aliquando ex mala intentione procedere atque ita depruari possit. Quod quidem affirmant Medina 1. 2. quæstion. 56. artic. 6. & alij

quidam recentiores; saltem loquendo de homine, qui iam habitu fidelis est; in quo non putant isti ad fidei actum prærequiri actum voluntatis supernaturalem, speciali quodam auxilio Dei elicitum. Sed suppositis istis, quæ docuimus supra quæst. præced. dub. 1. & in mat. de gratia tom. 2. disp. 6. quæst. 3. dub. 1. opposita sententia est superior, ac tenenda: quam fuisse tuentur Vasquez 1. 2. disp. 53. cap. 4. & Bannes hic q. 4. art. 5. dub. 2. Fundamentum præcipuum fumitur ex Concilio Arausico Canone 5. vbi vniuersim definitur, ipsum etiam affectum credulitatis per gratiæ donum nobis inesse. Accedit, quod fides non est virtus mere intellectualis, sed aliquo modo etiam moralis, utpote pendens ex pia motione voluntatis; adeoque virtus simpliciter, non tantum secundum quid, ut dictum quæst. præced. dub. 2.

Dices. In eo ipso casu antea proposito, quo aliquis non crederet, nisi oblatis maioribus motiuis, quam ad credendum necessaria sint, actus credendi procedit ex mala & peruersa voluntate non credendi, nisi accedentibus maioribus motiuis: Ergo est malus. Respondeo negando antecedens; quia in eo homine supponenda, est duplex voluntas; vna fugæ, nolentis scilicet credere propter sufficientia motiua; & hæc quidem voluntas mala est, sed ex ea assensus fidei non procedit, ut patet, imo verius est, eum actum simul consistere non posse cum actu fidei, etsi præcedere potuerit, ut in simili dicitur inferius quæst. 8. dub. 1. quæstio 2. Altera est profectio, seu voluntas credendi propter maiora motiua, & hæc voluntas per se mala non est, sed imperfecta; ob dispositionem quandam habitualement operantis, non quidem iam nolentis credere, sed non credituri, nisi propter maiora motiua; ex qua proinde etiam imperfectior fidei assensus procedit, ut ante dictum.

DV B I V M V.

An, & qua ratione externa confessio fidei necessaria sit ad salutem; quæ in ea re obseruanda sint regula.

S. Thomas 2. 2. q. 3. aa. 2.

AN, & qua ratione confessio externa fidei sit, actus fidei diximus supra dub. 1. Quod vero ad eius necessitatem seu obligationem attinet, supponendum est ex communi & certa omnium Theologorum sententia, cum S. Thoma hic q. 3. a. 2. extare plane aliquod præceptum diuinum, ad fidei confessionem pertinens, tum negatiuum scilicet, de nunquam neganda fide vera; tum affirmatiuum, de confitenda aliquando vera fide; quorum illud semper ac pro semper obliget, nempe vbi res serio agi videatur, ut excludantur Comœdiæ & ioci: hoc vero solum pro certo tempore, ut in simili dictum dub. præced. Idque est de fide contra Elcesaitas apud Eusebium l. 6. hist. c. 28. Epiphanium lib. 1.

hæres. 1.

hæres. 19. item contra Priscillianistas apud Augustinum de hæresibus c. 70. & contra Libertinos huius temporis, qui utrumque eiusmodi præceptum negant; contra apertam scripturam, in qua utrumque præceptum simul aut scõrõm expresse refertur.

Patet hoc Matthæi 10. vers. 32. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in caelis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in caelis est.* Lucæ 9. v. 26. *Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua.* Item Rom. 10. v. 10. *Corde creditur ad iustitiam; ore autem confessio fit ad salutem.* 2. Timoth. 2. v. 12. *Si negaverimus, & ille negabit nos.* Similia habentur Marci 8. v. 38, & Lucæ 12. v. 8. Denique 2. Ioannis v. 7. *Seductores vocantur, qui non confitentur IESVM CHRISTVM venisse in carne.* Huc spectant lachrymæ Petri, quibus peccatum abnegationis Christi amare defleuit, Lucæ 22. v. 62. Idem habetur Canone 61. Apostolorum, & in Concilio Nicæno Can. 11. & alibi passim, ut videre est causâ 11. q. 3. Ratio patebit inferius.

Oritur autem hæc obligatio profitendi fidem generatim, ex eius virtutis præcepto, ad cuius finem ipsa professio potissimum requiritur, puta vel ex virtute Religionis, cû directe propter honorem Dei tuendum necessaria est; vel ex iustitia seu charitate erga proximum, si propter eius cõmodum ex officio seu charitate procurandû necessaria sit. Paulo diuersa est ratio abnegationis fidei; quæ licet etiam alijs virtutibus aduersari possit, per se tamẽ & directe aduersatur tum fidei, vetanti ne Dei autoritas infallibilis in dicendo lædatur; tum si quando falso aliquo cultu seu peculiari dehonestatione per fidei abnegationem. Deus inhonoratur, Religioni; cui nimirum opponitur idololatria, & quæuis delatio falsi cultus. His positis, ut cognoscatur, quanam regulæ seruandæ sint circa præceptum confessionis fidei, sequentes assertiones statuimus.

96 ASSERTIO I. Nunquam licet exterius verbis apertis profiteri falsam fidem, aut negare veram fidem, dicendo res fidei esse falsas, aut improbables; quantumuis interim mente fides retineatur. Est certa & extra controersiam apud Sanctum Thomam hic q. 3. a. 2. omnesque Catholicos: quia utrumque aperte est contra præceptum negatiuum fidei, quod semper & pro semper obligat, ut dictum; adeo ut sit intrinsece malum, aut falsam fidem aperte profiteri aut negare veram. Ratio est: quia qui abnegat veram fidem, aut falsam profitetur, hoc ipso fatetur, non esse vera, quæ fides docet; qua ratione necesse est grandem iniuriam fidei, Deoque ipsi, qui fidem reuelauit irrogari; quasi in suis ipse dictis verax non sit sed mendax.

97 Alia ratio est eum quis in alio peccatorum genere seu materia peccat suumque peccatum seu vere seu falso profitetur. Qui enim furatur v. g. aut fornicatur, aut huic se vitio obstrictum fatetur, non hoc ipso profitetur; secundum rectam rationem bonum, adeoque honestum esse, quod

agit; quando constat, homines in eiusmodi actionibus affectu potius, quam iudicio duci, adeoque stante etiam integro iudicio de malitia & turpitudine rei, quæ agitur, nihilominus peccare iuxta illud, *Video meliora proboque: deteriora sequor.* At qui veram fidem abnegat, aut falsam profitetur, non potest non hoc ipso profiteri, eam fidem, quæ abnegat esse falsam, ac proinde etiam falsam esse reuelationem Dei, qua eadem fides intrinsece nititur.

98 Quare etiam inter omnes certum est mortaliter peccare, qui serio dicit, se esse Religionem Machometanum, siue Turcam, aut Iudæum, vel Lutheranum seu Caluinistam, aut qui negat, se esse Catholicum, vel Christianum: quia etiam talis hoc ipso dicit fidem Christi veram non esse: nisi forte interrogans nomen eiusmodi non accipiat pro nostra Religionis simbolo, sed pro alia quadam cõditione nationis, aut gentis nihil ad Religionem spectante. Ut si quis ex infidelibus bellum cû Christianis, non præcise Christianæ Religionis intuitu gerens, roget fidelem, siue Christianus. Hic quia reuera infidelis solû cupit scire, an sit de hostili exercitu, non peccabit fidelis contra professionem fidei, negando se esse Christianum, vocabulum scilicet hoc nõ significatione proprio recte iuxta mentem interrogantis vsurpado, ut recte notantur Bañes & Arragonius hic q. 3. a. 2. & Azor tom. 1. l. 8. c. 27. q. 1. Qua ratione etiã dicere, se esse Turcam vel Iudæum natione vel gente, fidei professioni nihil aduersatur.

99 ASSERTIO II. Nullo etiam casu licet simulare falsam Religionem, vsurpando facta eiusmodi, quæ quasi natura sua, vel cõmuni omnium gentium vsu, Idololatriæ seu alterius falsi cultus rationem habent; qualia sunt v. g. Iurare per falsum Deum, adolere incensum, aut genua flectere idolo. Ita communiter docent Scholastici Alenxis 3. par. q. 183. memb. 2. Antoninus 2. part. Theolog. tit. 12. c. 6. Caietanus, Bañes, Arragonius hic q. 3. a. 2. Angelus, Armilla, Syluester, & alij, verbo *fides*, Nauarrus Manual. c. 11. n. 25. Gregorius de Valentia hic q. 3. punct. 2. Valquez 1. 2. disp. 182. c. 4. Ratio est, Quia talis non minus abnegat veram fidem, & falsam profitetur, quam qui verbis id facit; cum illa signa fere nõ minus clare & distincte id significant, quam verba. Accedit cõmuni sensus Ecclesiæ, quæ semper thus adolentibus coram Idolo, tanquã graui debito obnoxij, grauem poenam indixit. Addit Vasquez hoc. cit. ex cõmuni, simulationem quæ factis accidit, in qua materia non minus esse malum seu mendacium, quam quod verbis accidit. Simulationem autem c. 8. n. 71. notat, tunc tantum esse, quando intentione interiori volumus exterius significare id, quod reuera non est, vel contra.

100 Caterum contra hanc assertionem Adrianus in 4. q. 2. de baptismo a. 2. ad 1. docet, si id non fiat animo infideli & irreligioso, nec sequatur scandalum, neque graue damnum, aut infamia fidei, non esse intrinsece malum, simulate exercere eiusmodi actiones falsæ religionis significatiuas. I. Quia etiam Apostoli ad tempus obseruauerunt ceremonias legis abolitæ. II. Naaman con-

cessu Elisæi Idolo flestebat genu, vt colligitur ex 4. Regum 5. III. Iehu simulauit cultum Baal 4. Reg. 10. Quod factum laudat Hieronymus; sicut etiam in Apostolis simulationem in materia Religionis, quoad ceremonias legis, quam esse iam mortiferam existimabat, approbat in c. 2. ad Gal.

101 Verum licet hæc sententia discrepet ab errore hæreticorum superius relato; quandoquidem eiusmodi simulationem tantum permittit in factis & extra casum, quo alioqui præceptum affirmatiuum de confitenda fide obliget, atque idcirco etiam Gregorius de Valantia loc. cit. asserat, eam sententiam videri posse non improbabilem, etsi contraria videatur tutior & longe probabilior; mihi tamen omnino videtur falsa & improbabilis: tum ob fundamentum superius positum; tum quia est contra communem Doctorum, & SS. Patrum sententiam.

102 Ad primum respondetur, Apostolos sine vlla simulatione falsæ Religionis, licite ad tempus obseruasse ceremonias legis veteris, vt pote necdum mortiferas, vt cum S. Augustino, & comuni Theologorum, contra S. Hieronymum dictum in mater. de legibus tomo 2. disp. 5. q. 3. dub. 5.

Ad secundum respondetur Naaman non ipsi Idolo, sed Regi & domino suo Idolum adoranti, pro consueto eius temporis more eundem sustentando, genu flexisse, simulque Rege idolum colente, in eodem loco Deum cæli, cuius cultum iam alias, etiam templi ædificandi studio, palam protestari solitus erat, adorasse & coluisse, iuxta Lyranum & Caietanum ibidem: idque in casu necessitatis, similiter facere posse seruum aut ancillam infidelis domini, secluso scandalo & contempitu Religionis, tradit Azor tom. 1. l. 8. c. 27. q. 7.

103 Ad tertium; Augustinus lib. cont. mendac. c. 2. simulationem illam Iehu vocat *impium mendacium*. Et S. Thomas q. 111. a. 1. ad 2. ait, *non oportere excusare illum, quia fuit peccator Rex, & scriptura laudat Zelum eius, non omnia facta*, vt satis ibidem patet v. 26. Illud vero v. 30. *quia studiose egisti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia quæ erant in corde meo fecisti contra domum Achab &c.* ad certum duntaxat genus factorum Iehu pertinet. Hieronymus vero etsi nonnunquam simulationem in materia Religionis liberius probet, vt dictum de Legibus loc. cit. nunquam tamẽ adeo apertã, ac quæ ex omnibus circumstantijs serio fiat, falsæ Religionis simulationem probasse videtur.

104 Nam ipsius etiam Iehu non erat adeo seria in speciem simulatio, quin & Gentilibus suspecta esse posset, & Iudæis præcipuis constaret fictam tantum simulationem esse; sicut etiam paulo post euidenter id omnibus erat demonstraturus. Quæ de causa etiam Vasquez n. 70. ait, Iehu non tam factis simulasse falsam Religionem, quam verbis formaliter mentitum esse; à quo tamen velut officioso mendacio per ignorantiam, sicut alij quidam antiqui Patres, forte fuerit excusatus; cum etiam Chrysostomus & Cassianus (contra S. Augustini, & communem sententiam, definitam ab Innocentio III. capit. *super eo*, de vsuris) existimant, mendacium officiosum non semper esse peccatum. Similiter cū Hieronymus in Apo-

stolis simulationem probat, loquitur de ceremonijs Iudaicis per se non malis, nec falsæ Religionis significatiuis.

105 Ex quibus colligitur, esse per se ac intrinsece malum, adeoque peccatum mortale, hæreticorum quam vocant cœnam (Corporis Christi experte) etiam simulate duntaxat, ac retenta interim fide vera, accipere; nisi quis forte, vt de quodam milite narratur, ipso actu & facto manifestum faciat illam à se nõ vt sacram ceremoniam, sed contemptim & ludibunde tanquam profanum conuiuium suscipi; quod ipsum tamen absque temeritate communiter non fieret. Non est autem peccatum, in necessitate baptismum ab hæretico, aut etiam in articulo mortis à Sacerdote hæretico, si non adsit alius, absolutionem, secluso scandalo, accipere; cum in his casibus non falsæ, sed potius veræ fidei fiat professio, vt pluribus suo loco dicitur.

106 ASSERTIO III. Nunquam etiã licet eo genere actionis seu habitus vti, quod eo quidem loco & tempore, quo vsurpatur, iuxta communem hominum conceptionem, non habet alium vsum, quam vt significet cultum falsæ Religionis; etiam si forte natura sua, aut communi Gentium vsu id non significet. Ita habet communis sententia apud citatos.

Vbi notandum, quadruplex esse gen⁹ actionis, seu vestium, aliarumue rerum, quæ non quidem natura sua, sed hominum vsu quodam & institutione, appropriatæ sunt fidelibus aut infidelibus. Primum genus est earum rerum, quæ solum materialiter eorum propriæ sunt, hoc est, non quatenus sunt huius vel illius fidei, sed quatenus sunt huius nationis, vel prouinciæ, vel etiam dignitatis politicæ, qualis est v. g. habitus Mandarinarum seu Doctorum in China. Secundum; quæ introductæ quidem sunt, ad dignoscendos fideles ab infidelibus, verum non directe intuitu Religionis aut cultus Religiosi; sed propter causas politicas & externam pacem Reipublicæ, vt sunt flauii pilei Iudæorum Romæ; quos quidem illi non gestant, vt hoc modo suam Religionem profiteantur, sed vt in re alioqui indifferente Magistratui politico satisfaciant, in ordine ad commune bonum Reipublicæ. Tertium quæ per se & directe intuitu cultus Religiosi gestantur aut fiunt; ita tamen vt res illæ habeant præterea alium vsum primarium, quam significationem Religiosi cultus; vt sunt inter nos vestes communes Sacerdotum, & Religiosorum, abstinentia carniuum, & similia. Quartum; quæ vt hic & nunc vsurpantur, nullum alium vsum habent, præter significationem seu protestationem cultus Religiosi, vt sunt apud nos vestes sacræ, corona capitis, &c. apud infideles, quædam vestes habentes signa superstitiosa pura imaginem Idoli, siue Mahometis depictam, eo loco, tempore, & modo, quo non nisi Idololatræ aut Mahometani ea veste vti soleant, idque ad suam fidem profitendam; quale etiam forte, vt notauit Arragonius hic q. 3. a. 2. apud Turcas est signum dimidiæ lunæ in pileo.

In his ergo reb⁹, de quib⁹ loquitur præfæs assertio, quia significatio cultus falsi nunquã in ipso

vsu potest ab eis separari, nunquam vlllo sine aut casu vti licitum est; nisi forte manifesta necessitatis causa, ad corporis nuditatem tegendam seu pellendum frigus. &c. esset enim hæc alias formalis quædam professio falsæ religionis; quæ de causa ad fidem conuertitur, etiam cum periculo vitæ ab hostibus fidei imminente, eiusmodi signa deponere, iisque abstinere tenetur. Nec vt existimo contrarium sentiunt Sa verbo *fides*, & Azor tom. 1. lib. 8. c. 27. q. 4. dum vniuersim docent, non esse per se malum, habitu aut signo infideli assumpto, suam fidem occultare: videntur enim exponendi iuxta sensum assertionis sequentis, extra casum propositum, cum ipsemet Azor quæstione 6. etiam in vexillis eiusmodi signa superstitionis excludat, vt inferius dicetur.

109 **ASSERTIO IV.** Rebus autem seu vestibus primi generis vti bono fine, ad se occultandum, nõ est perse malum, quod proinde secluso scandolo & fidei contumelia, recte fieri potest. Ita Syluester, Caietanus, & citati omnes, quibus accedit Suarez 3. par. tom. 4. disp. 33. sect. 6. Ratio est; Quia ista non sunt signa infidelitatis, sed nationis, aut dignitatis politicæ, sicut idioma linguæ.

110 **ASSERTIO V.** Idem probabilis videtur de rebus secundi & tertij generis, quæ videlicet præter significationem falsæ religionis, habent quendam alium commodum & honestum vsum. Significat hoc Bannes hic quæstione 3. a. 4. & Sa verbo *fides*: etsi contrarium indicent Caietanus, Syluester, Nauarrus, Gregorius de Valentia locis cit. & Toletus in summa libro 4. cap. 2. qui omnes docent, mortale esse Romæ gestare pileum Iudæorum, aut in Turcia ligare caput tobalia alba.

Ratio assertionis est. Tum quia ista signa proprie ac formaliter non sunt protestatiua aut significatiua falsæ religionis, aut certe non hunc solum, sed etiam alium vsum primum habent: quo fit, vt non quilibet, qui illis vtitur, prudenter possit aut debeat existimari eiusmodi signis vti, ad falsam religionem significandam. Tum quia vt recte notauit Vasquez loc. cit. numero 29. & 49. discrimen est inter res & verba. Hæc enim habent ex ipsa institutione humana, determinatam significationem, seu propriam, seu figuratam, à qua sine falsitate (Vasquez addit *sine mendacio* etiam si contra mentem interim non loquaris) distorqueri non possunt: at vero res, cum præter significationem ab humana institutione dependentem, habeant varios vsus naturales, adeoque naturaliter etiam alia multa significare possint, saltem in casu nostro, de quo loquimur, non est eorum significatio humana impositioni adeo adstricta, quin cum res exigit, etiam ad aliud quidpiam significandum adhiberi possint, quam quod ex humana institutione significant.

111 Sicut etiam verbis ambiguus ex causa vti (secluso casu, quo fides aperte profitenda sit) quibus nempe æque vera & falsa fides significari possit, non est intrinsece malum: vt si quis

dicat, Ego sum Euangelicus, seu Euangelij cultor. Et confirmatur assertio; quia S. Sebastianus vsus est chlamyde militari, qua tamen eo quidem tempore, ex lege Imperatoris distinguebantur gentiles à fidelibus. Nec in contrarium est vlla firma ratio.

112 **ASSERTIO VI.** Præceptum affirmatiuum de fide confitenda, etiam cum periculo vitæ obligat: at non pro omni tempore, sed generatim in duobus tantum casibus; quando scilicet alias aut honor Deo debitus, aut debita proximo utilitas subtraheretur. Ita S. Thomas hic q. 3. a. 2. vbi ait: *Confiteri fidem non semper, nec in quolibet loco est de necessitate salutis, sed in aliquo loco & tempore, quando scilicet per omissionem huius confessionis subtraheretur honor debitus Deo, aut etiam utilitas proximo impendenda: puta si aliquis interrogatus de fide taceret, & ex hoc crederetur vel quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, vel alij per eius taciturnitatem auerterentur à fide: in huiusmodi enim casibus confessio fidei est de necessitate salutis.* Eandem assertionem traduat communiter cæteri Scholastici locis cit.

113 Ratio est; quia cum actus iste externus sit, & per se non sit medium aliquod salutis respectu operantis, nec omnino etiam ad bonum ipsius ita pertineat, vt eius quidem præcise causa possit tanta cum obligatione esse in præcepto, sequitur, ob alterutrum tantum finem, ex duobus dictis, præcepti necessitate, ac subinde etiam vbi res grauis est, cum periculo vitæ exercendum. Censetur autem honor Deo debitus subtrahi, quando vel ignominia aliqua Deus afficitur: vt *fides* idcirco putetur non esse vera, inquit S. Thomas, vel eximius aliquis Dei honor ex fidei professione consequuturus negligitur. Proximis autem utilitas debita subtrahitur, si illi propterea auertantur à fide, siue quia peruertuntur fideles, siue quia non conuertuntur infideles, qui & facta fidei professione facile conuerterentur, & alia ratione oportune iuari & conuerti non possunt, iuxta charitatis leges infra suo loco explicandas; quæ hac in re semper ob oculos versari debent, vt ex Sancto Thomæ recte declarauit Valentia cit. quæstione 3. punct. 2. In particulari vero res ex circumstantijs prudenter diiudicanda est.

114 Quamuis autem, vt ex communi dictum, ob solam ipsius operantis utilitatem seu commodum, præceptum confessionis fidei cum vitæ periculo non obliget, non tamen negandum est, ob ipsius etiã præcise operantis causam seu commodum, nonnunquam fidei confessionem ex præcepto necessariã esse posse. Vt si quis videlicet alias ob omissionem fidei professionem, aut grauem infamiam contracturus, aut etiã corporis seu vitæ periculum aditurus esset; hoc enim casu, ex præcepto charitatis erga seipsũ quemq; ad fidem profitendam teneri indubitatum est. Quod ipsum etiam significasse videri potest S. Thomas cit. a. 2. vbi inter alios casus quibus præceptum confessionis fidei obligat, etiam hunc refert, *si quis interrogatus de fide taceret: & ex hoc crederetur, quod non haberet fidem*: vbi nimirum subintelligendum est, cum tamen talis existimatio aut ipsi operati, vel alijs pernitiõsa, aut honori diuino præiudicatiua esset. Alias enim vni-

uersim eam de nobis existimationem non semper necessario auertendam esse ex dictis constat, & paulo post magis patebit.

115 **ASSERTIO VII.** Extra hos casus, licitum est fidem dissimulare, abstinendo duntaxat ab ijs verbis vel factis, quæ veram fidem significant, aut etiam vsurpando quædam signa Religionis indifferentia, iuxta quartam & quintam assertionem: non autem vsurpando verba vel facta, quæ iuxta mores hominum, nullum alium vsum habent, quam significationem falsæ Religionis, iuxta primam, secundam, & tertiam assertionem. Ita citati: & colligitur ex dictis.

116 Vt autem hæc doctrina sit in praxi vtilior, resoluemus breuiter ex dictis aliquos casus particulares, qui circa fidei professionem dubij esse, ac sæpius occurrere possunt. Etenim colligitur primo, licitum esse, per se loquendo, exploratoribus seu militibus Christianis, in bello assumere habitum & sermonem Turcicum; vt & vexilla signis consuetis Turcarum insignita in classe vel exercitu erigere; vt nempe hostibus hoc strategemate deceptis damnum inferatur, vt recte notantur Bannes hic q. 3. a. 2. & Azor tom. 1. lib. 8. cap. 27. q. 6.

117 Qui tamen addit, id peccatum esse, si infidelium signum sit superstitionis symbolum; puta, inquit, si esset signum Martii, Palladis, aut Iouis, quos pro Diis stultæ & insanae Gentes coluerunt. Ceterum Bannes hanc limitationem non addit; quæ si vera esset, vix vnquam liceret infidelium vexillis infidiarum causa vtique, cum semper habeant Solis, aut Lunæ aut Mahometis, aut alterius cuiuspiam rei, quam infideles hostes superstitione colunt, nomen aut figuram. Quocirca, cum eiusmodi vexilla, communi quasi omnium Gentium more, non semper vsurpentur in honorem eius rei, cuius nomen aut figuram impressam habent; esto id nonnunquam accidat; sed potius alium vsum primum habeant, & vero hunc ipsum etiã communi Gentium more receptum, vt hostes decepti capiantur; probabile existimo per se ac vniuersim non esse malum, sine discrimine, quæuis eiusmodi hostium vexilla vsurpare, iuxta quartam & quintam assertionem. Aliter se res habet cum vexillis illis, de quibus assertio tertia loquitur; quæque vt supponitur, Idoli signo nunquam solent insigniri, nisi ab ijs, quibus illud in veneratione est.

118 Colligitur secundo, comedere carnes inter hæreticos, die prohibito, ad regendam fidem, & mortis periculum euitandum, per se ac intrinsece non esse malum, iuxta quintam assertionem; ac proinde licite fieri posse, si alius modus euitandi periculum non suppetat, & absit scandalum ac contemptus fidei. &c. Ita Azor loc. cit. q. 3. & apertius lib. 7. c. 29. q. 7. Per accidens tamen id erit illicitum, si nimirum præceptum affirmatiuum de confitenda fide vrgeat. Quod quidem accidit, si cui, iam ante pro fidei habito, ipso facto in odium & contemptum Religionis vis intentetur, ad hoc, vt in religionis contemptum, carnes comedat. Tunc enim iuxta exemplum Eleazari & Machabæorum, moriendum est po-

tius, quæ Ecclesiæ leges violandæ, aut earum etiã violatio quoquo modo simulanda, vt ex comuni tradunt Azor ibidem & Nicolaus Serarius 2. Machab. cap. 7. post Caietanum, Sotum, Nauarrum Couarruuiam, & alios.

119 Similis casus est, si cui ex instituto ac manifestæ probationis causa carnes ab hæreticis apponantur, vt notauit Azor ibidem, saltem regulariter loquendo, iuxta dicenda de interrogatione infirmitatis: aut si Religiosus vel alius vir grauis, pro fidei agnitus, carnes inter hæreticos comedit, nõ assignata vlla causa probabili, v. g. infirmitatis, vel necessitatis, ob quã id sibi licitum sit: ac generatim si contemptus aliquis in Deum, aut apud proximum graue scandalum timeatur, ex hoc quod vir grauis, forte aliquando agnoscedus, carnes die vetito ex timore comederit, iuxta dicta assert. 6.

120 Colligitur tertio, an, & qua ratione infideli interroganti de fide respondendum sit. Etenim Caietanus quidem hic q. 3. a. 2. putat, semper hoc casu obligare præceptum de confitenda fide. Quod etiam significare videtur S. Thomas ibidem, cum, vt dictum, inter alios casus, quibus confessio fidei obligat, ponit etiam hunc, si quis alioqui non putetur habere fidem. Sed rectius Bannes cit. a. 2. Gregorius de Valentia punct. 2. & alij regulariter tantum id verum existimant; quando videlicet alioqui dissimulatio fidei cederet in Dei iniuriã, aut nocementum proximorum, addo ego, vel etiam personæ propriæ, iuxta dicta assert. 6.

Illud vero communiter tunc accidit, si quis palam & à publica potestate (præsertim à Tyranno fidei persecutore, vt bene Arragonius eodem a. 2.) interrogetur de fide; & sæpe etiam alias, si interrogans & interrogatus sit persona grauis, à cuius constantia & auctoritate multi pendeant. Secus si quis à furibundo aut ebriorabula, ad eadem parato, subito inuafus interrogetur, an sit Catholicus, Papista, &c. Tunc enim, ac in alijs similibus casibus, quia nullus ad Deum honor, aut proximum vtilitas ex fidei confessione magnopere redundabit, fatius erit aut tacere aut interrogantem eludere. &c. esto deceptus ille existimet, te non esse Catholicum, nec habere veram fidem. Nam vt recte etiam notauit Valentia, casus ille, quem S. Thomas, vt distinctum post se videtur, non est vniuersaliter & distincte accipiendus, sed regulariter, & vt cum aliquo ex cæteris assert. 6. explicatis connexus.

121 Multo minus contra fidei professionem, per se loquendo, peccat Sacerdos, aut Religiosus, qui interrogatus, an sit Sacerdos aut Religiosus, puta Monachus aut Iesuita, id neget; quia cum religionis nostræ præscriptum, non sit in præcepto singulari, idcirco non statim tali negatione aut fides abnegatur, aut status Religiosus siue Sacerdotium cõtemnitur; sicut alioqui negatione fidei fides tanquam falsa cõtemnitur. Quare licet etiam in casu necessitatis, extra cõtrouersiam deponere habitum, & tonsuram, atque etiam omittere horas Canonicas, ob vitandũ mortis periculum, secluso scandalo & contemptu Religionis,

vt recte notauit Azor cit. lib. 8. cap. 27. q. 2. iuxta quartam & septimam assertionem.

122 Colligitur quarto, quid faciendum sit, si lata lege certus habitus, per se non superstitiosus, Christianis præcipiatur. Nam si lex non sit in viridi obseruantia, aut primario non sit instituta ad fidem profitendam, sed ob finem politicum, & subsit causa rationabilis omittendi habitus, aut licet præcipue sit instituta ad fidei professionem, sitque adeo in viridi obseruantia, adhuc tamen in casu necessitatis, si ab sit scandalum & contumelia fidei, poterit is habitus prætermitti, vt recte docent Bannes, Valentia, & Arragonius locis cit. Quicquid Caietanus cit. a. 2. ratus, legē talem eandem vim habere cum interrogatione Tyranni, vniuersim dicat, nullo casu licite posse omitti præscriptum habitum, si lex illa proprie sit lata ad profitendam fidem, & simul in viridi sit obseruantia. Atque idem seruata proportione pariter dicendum est, si qua lege Christianis aliquis habitus sit prohibitus, ex eorumdem sententia, exemplo S. Sebastiani, de quo supra assert. 5.

123 Colligitur quinto, non peccare contra fidei professionem, adeuntes hæreticorum templa & conuentus, eorumque conciones audientes, ijs in locis, vbi passim Catholici cū hæreticis eas audire solent, non vt fidē hæreticā profiteantur, sed vel vt errores Prædicantiū notent, vel alia ob causam, iuxta quartā & quintā assertionē. Secus est in alijs locis, vbi nulli adeunt, nisi ob fidē profitendā: tunc enim saltem ratione scandali peccabitur, accedendo, vt recte notarunt Gregorius de Valentia q. 3. pun. 2. & Azor cit. c. 27. q. 5. Qua ratione etiā speciatim in Anglia id illicitū esse, viri docti & pij senserunt, ipseque etiā Pontifex Paulus V. declarauit: præsertim quā tū Catholicorū, quā hæreticorū ijs locis cōmuni sensus fuisse refertur, à fide saltē ex parte, & quoad externam apparentiā deficere eos, qui vt edicto Regis pareant, templa hæreticorum adeunt. Neque tamen per se loquendo, vel ab his, vel ab illis excommunicatio legentiū libros hæreticorū, aut cōmunicantiū cum excommunicatis in crimine criminoso aut fauentium hæreticis incurri videtur: cū isti quidē nec libros hæreticos legant, nec hæreticis, vt sic, cooperentur, nec faueant, vt suppono: secus esset, si quis induceret verbi præconem aliquem ad hæretice concionandū.

124 Addit vero Azor loc. cit. posse illicitum nō esse conciones hæreticorum audire, ijs in locis, vbi id pro fidei falsæ protestatione seu fauore non habeatur, etiam si Princeps hæreticus id mandarit, non ea quidem expressa intentione, vt fidei falsæ professio fiat, sed vt illi vt cumque in re indifferenti obtemperetur: quod ex eo confirmari potest; quia alias saltem ob erroneam conscientiam peccarent Iudæi, qui Romæ coguntur Catechismum seu doctrinam Christianam audire.

Quod si vero Princeps imperet hoc obsequium præstandum in protestationem aut fauorem hæreticæ perfidiæ, tunc sane quidem Catholicis non licebit obtemperare, iuxta sextam assertionem, & Corollarium secundum; nisi forte hac aperte protestatione præmissa, id officium se præstituros

in obsequiū Principis, nō in erroris contestationem, vt notauit ibidem Azor; quandoquidem alias supponitur, rem esse per se licitam neque legibus Catholicæ Religionis aduersam.

125 Colligitur sexto, non esse intrinsece malum, hæreticorum nuptijs, baptismo, sepulturæ interesse; modo non detur causa, vt aliquid ab ijs impiè & contra Ecclesiæ præcepta agatur. Quin imò probabile mihi est, posse Catholicos ob piā vtilitatem, aut publicam tranquillitatem, etiam filios eorum, quamuis ab hæretico Ministro baptizandos, è baptismo suscipere, saltem accedente hac protestatione, seu significatione, se filios iuxta veram Christianam fidem, non hæreticam perfidiam instituendos suscipere; quod ipsum tamen satis per se ex conditione ipsius personæ suscipientis colligitur: sicut etiam nullum est peccatum, in necessitate baptismum ab hæretico, si nullus Minister alius adfit, accipere, aut procurare, vt superius dictum.

Vt autem hæreticus in patrinum à Catholico adsciscatur, nunquam videtur esse licitum. Cum enim hoc sit intrinsecum patrini officium, baptizatum in fidei doctrina instituendum curare, neque præsumi possit, hæreticum aliam fidei institutionem procuraturum, quam perfidiæ suæ consonam, idcirco ea patrini hæretici aduocatio aperta esset falsæ religionis protestatio. Potius igitur, si Catholicus desit, omnino præmittendus est patrinus, vt suo loco de Baptismo pluribus dicetur. Plura huius generis occurrunt in materia de baptismo, & partim etiam quæst. sequente, vbi de infidelitate agetur.

DVBIVM VI.

Qua ratione gratia gratis data se habeant ad fidem; quot item & quanam sint, & que singularum sit ratio; an etiam sint habitus.

S. Thomas 1. 2. q. 111. a. 1. 4. 5. & 2. 2. q. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. & 178.

126 Non agit quidem S. Thomas de hoc argumento in tractatione de fide; quia tamen id maximam cum fide affinitatem habet; partim quia omnes eiusmodi gratiæ gratis datæ potissimum referuntur ad plantandam, nutriendam, & tuendam fidem, vt inferius patebit, & docet S. Thomas 1. 2. q. 114. a. 4. & 3. p. q. 7. a. 7. partim etiā quia nonnullæ ex ijs sua natura non parum similitudinem, quin & commune nomen cum fide habent; & vero simul etiam inter actus potius, quam habitus numerantur, idcirco consultum visum est, ne de ijs nihil penitus agatur, quæ quidem alioquin à scholæ Doctoribus ferè prætermitti solent, breuiter de illis hoc loco agere.

127 Primo igitur quæritur, quid sint gratiæ gratis datæ, & quomodo vniuersim à gratia gratum fa-